

Agner Helwegs brev af 16. Oktober 1909.

I Anledning af den med høje Ministeriums Skrivelse – Brev nr. 7660 – af 17. September d. A. (samme år dvs. 1909) tilsendte Klage fra Kommunelærerinde Sofie Skotte skal jeg, samtidig med Tilbagesendelse af 3 Aktstykker, udtale følgende;

Frøken Sofie Skotte, der nu er 34 Aar gammel, har 2 Gange ophold sig som Patient i Sindssygeanstalten ved Middelfart, nemlig fra 7-5-1902 til 31-7 1903 og fra 27-7 1907 – 7-10 1908.

Af de over hende førte Journaler fremgaar, at hun hører til en noget nervøst disponeret Slægt, idet navnlig Moderen og en Søster er meget nervøs og Faderens Fætter af Tungsind har begaaet Selvmord. Hun har fra Barn haft et svageligt Anlæg, har lidt meget af Blegsot, Hovedpine og stær tilbøjelighed til Afkræftelse – Hun er Datter af en Parcellist (mellemstort landbrug) paa Lolland og er opvokset under smaa Kaar. Hun har været godt begavet og vist stor Lyst til Læsning, hvorfor hun ogsaa efter Konfirmationen begyndte at uddanne sig ved et Seminarium, men maatte opgive det pekuniære (pengemæssige) Grunde og i Stedet for straks at begynde paa praktisk Lærerindegerning, idet hun samtidig med stor Iver udannede sig selv og 21 aar gammel tog en god Almuelærerindeeksamen hos Frk. Zahle. I disse Aar, da hun arbejdede stærkt, led hun ofte næsten Nød, i 17 Aars alderen var der Tegn til, at hendes Bryst var angrebet, det synes at være hævet, men naturlig fra dette Tidspunkt begyndte den legemlige Svækkelsestilstand, der senere har fulgt hende. I de følgende 5 Aar efter Eksamen arbejdede hun ved Kvindeseminariet i Horsens saavel som Lærerinde i Pædagogik for Voksne som med Undervisning af Børn. Hun synes at have været meget paaskønnet for sin Dygtighed og utrættelige Flid og blev da ogsaa saa overanstrengt, at hun i Aarens løb 2 Gange for lang Tid maatte søge Hvile paa et Sanatorium i Hornbæk og sluttelig 7. maj 1902 maatte indlægges i Sindssygeanstalten ved Middelfart, lidende af neurastenisk (kraftsløs) Depression. Hun var under Opholdet meget afkræftet, havde stærke Hovedpineanfald, led af Søvnløshed, var Pirrelig, ofte meget ubehersket i sin Stemningsudbrud og for øvrigt gennemgaaende deprimeret, forpint af Følelsen af at være nedslidt og aldrig mere at kunne magte den Undervisning, der interesserede hende saa stærkt. Hun røbede under dette Ophold ingen Vrangforestillinger, og, trods hendes Utaalmodighed og Pirrelighed, viste senere Breve til Anstalten saavel som jævnlige Besøg kun Taknemmelighed over den Bedring, hun havde opnaaet, da hun udskreves 31. Juli 1903. Skønt endnu stadig meget nervøs og afkræftet optog hun dog paany sin Virksomhed ved Kvindeseminariet i Horsens, og med en forbavsende Pligtfølelse og Arbejdsomhed søgte hun ved yderligere forceret Arbejde at dulme de tunge Tanker paa Fremtiden, som hendes Kraftsløshed holdt vedlige.

Paa Grund af en Uoverensstemmelse forlod hun i Sommeren 1905 Gerningen og tog Plads ved Frederiksberg kommunale Skolevæsen. Arbejdet med de mange Børn under de nye Forhold overvældede hende, og bedre blev det ikke, da hun i Efteraaret 1906 begyndte at deltage i et af Statens Undervisningskursus i Sprog. Hun var fra først af ikke paa Højde med de andre Elever og maatte, drevet frem af sin Udprægede Ærgerrighedsfølelse, arbejde med forceret Kraft, hvilket gjorde hende yderligere nevøs og træt. Hertil kom saa en hurtigt opdukkende, ganske ubesvaret forelskelse i en af Lærerne. Vekslende mellem Haab og Tvivl kom hendes Sind mere og mere i Bevægelse, Tanken om Selvmord beskæftigede hende af og til, hun mente i al hans Færd at se Hentydninger til sig, tabte Herredømmet over sig selv, forlod pludseligt midt i en Time Undervisningen og skriver derefter, i April 1907, i en ganske

ubehersket Tilstand et Brev til ham, der besvaredes med en fuldstændig Afvisning og en Udtalelse om, at hun maatte være syg. De følgende dage synes hun at have været ude af sig selv, delvis uklar, tænkte igen paa Selvmord og fik endelig 24. April Skolens Læge til at indlægge hende paa Frederiksberg Hospital (Professor Jacobsen). Hun opholdt sig der et Par Maaneder, men følte ingen Beroligelse, var meget agiteret, utaalmodig og, at dømme efter nogle Breve hun sendte til Overlæge Lange om at blive indlagt i Sindssygeanstalten ved Middelfart, utvivlsomt staaende i Udbruddet af en akut Sindssygdom.

Hun fik dog sat igennem, at hun blev udskreven af 11. Juni 1907 af Frederiksberg Hospital. Hun opholdt sig i Kjøbenhavn i nogle dage og var efter sin egen senere Fremstilling i denne Tid vistnok i en temmelig taaget Tilstand, bestandig optaget af den Forestilling, at hun var under mystisk Paavirkning af Ting, der var sagt til hende under Opholdet paa Hospitalet. Efter at hun i Midten af Juni var kommet til Hjemmet paa Lolland, synes hun at være gaaet over i en udtalt Forvirringstilstand med Hallucinationer, hun hørte stemmer omkring sig, troede sig udspioneret og Chikaneret fra Hospitalet, var angst, grædende og urolig, mente sig med hypnotisk Paavirkning tvungen til at gøre sære og urimelige Ting. I et Tidsrum af 8-10 Dage, som hun senere slet ikke har kunnet gøre Regnskab for, synes hun at have været hel uklar; men fra Begyndelsen af Juli 1907 faldt hun mere i Ro og kunde beskæftige sig lidt i Hjemmet. De sygelige Forestillinger svandt imidlertid ikke, hun vedblev at mene, at man paa Frederiksberg Hospital havde hypnoticeret hende under Søvn, at man havde søgt efter Indicier mod hende for at skandalisere hende i Anledning af hendes Optræden over Læreren, og hun ønskede nu blot paany at blive indlagt i Sindssygeanstalten ved Middelfart for at finde Fred og Ro under de gamle kendte Forhold.

Hun indlagdes da den 27. Juli 1907 ifølge Attest for Sindssygdom, udstedt af Dr. Kjerulf Lassen, Nakskov, den 16. juli 1907 og mod Kaution af Faderen og anbragtes fra første Færd i Anstalten Kurhus for friskere Tilfælde. De varede ikke mange Dage, før Mistænksomhedsforestillingerne dukkede op. Hun mente, hun blev narret med Sovemedicinen, at der blev eksperimenteret med hende, at man var godt i Gang med at "indføre Frederiksberg Hospitals Væsen her", lagde dybere Betydning i rene Tilfældigheder o.s.v. Da der nogle Dage efter Indlæggelse af mig, der den Gang var Reservelæge ved Anstalten, foretoges en legemlig Undersøgelse af hende, blev hun meget affekteret deraf, følte sig "prostitueret", havde ikke ventet, at sligt skulde bydes her. I Frk Skottes Klage omtales Undersøgelsen som "raa og Brutal", uagtet det var den sædvanlige her og ved andre Hospitaler hos nyindlagte Patienter anvendte objektive Undersøgelse bl.a. af stetoskopiske Forhold og Sensibilitetsforhold, hvilken Undersøgelse, som altid her paa Anstalten foretoges i Overværelse af nogle af Opsynspersonalet. Under hele den følgende Tid af Opholdet vedblev hun at lægge Betydning ind i alt, hvad der foregik omkring hende. Rengøring foretoges "med forfærdelig Kraft", for at hun, "for et Syns Skyld skal forestille sløv", lyde fra Kælderetagen opfattes som kirurgiske Operationer paa andre Patienter, navnlig Trepanation (gennemboring af kranium) spiller en stor Rolle, af Grenene udenfor Vinduerne bevæges af Vinden faar sin Betydning, at et Træ springer senere ud end andre har en mystisk Betydning, naar Kragerne flyver Haven, er det Overlægen, der sender dem mod Vinduerne, nogle smaa Forunkler (talgkirtler) i hendes Øre fremkommer af, hvad hun maa høre her o.s.v.

I Begyndelsen af Opholdet var hun temmelig tavs og tilbageholdende, men efterhånden kom hun hyppigere frem med Udtalelser som de nævnte, og mere og mere antog de Karakterer af Forfølgelsesforestillinger, der lagde Planer om at pine hende til døde, save hende midt over, hun blev hypnoticeret, udsat for Tankeoverførelse, mystiske Paavirkninger o.s.v.

Disse forestillinger bestyrkedes ved mange Hørelsesshallucinationer, hun hørte Familien blive pint og ihjelsættet udenfor Vinduerne, hørte Moderen græde, troede sig ofte om Natten omgivet af Djævle o.s.v. Som oftest reagerede hun kun i vrede Ord mod alt dette, men undertiden blev hun selv larmende baade Dag og Nat, og hun maatte derfor en Gang i 3-4 Uger anbringes paa Celleafdelingen ligesom der ogsaa maatte træffes Sikkerhedsforanstaltninger af den Slags, Anstalten sædvanlig anvender i lignende Tilfælde, mod hende, naar hun pludselig kunde falde paa at gøre Strangulationsforsøg (kvælertag) og i hvert Fald ofte true med Selvmord. Det af Frk. Skotte i Klagen omtalte Bælte, er et bredt Læderbælte, der tillader Patienter at dreje sig frit og sætte sig op i Sengen, men blot ikke at forlade denne. For øvrigt fjernes Bæltet, der selvfølgelig kun anlægges efter Lægeordination, altid, naar Patienterne arbejder for at komme ud af det, hvad de for øvrigt sjældent gøre. Den Beskrivelse, Frk. Skotte giver af Vandringen til Badet gennem et langt Galleri delt i Baase, hvor der sad kvindelig Skabninger i Drejl o.s.v. svarer til, at hun ganske rigtigt som alle andre Patienter paa Afdelingen maatte gaa igennem Celleafdelingens 4-5 Alen (dvs. 2,5 til 3 meter) brede, lyse og høje Korridor, i hvilken man desværre, inden den bestaaende Overfyldning af Anstalten, har set sig nødsaget til, ved 2 Skillevægge, hvori der er røde Portiere (en slags forhæng) i Stedet for Døre, at afgrænse en enkelt Del af Korridoren som Opholdsstue for 7-8 af Afdelingens urolige Patienter, siddende sammen i et Rum, gennem hvilket de af Afdelingens andre Patienter, der skal i Bad, nødvendigvis maa Passere. Under det fastsatte Ophold i Anstalten syntes Vrangforestillingerne at antage et fastere og efterhaanden ogsaa noget systemiseret Præg. Ethvert Forsøg paa at lade hende leve under lidt bedre og friere Forhold, strandede paa hendes aldeles hensynsløse Meddelelser til de andre Patienter af alle sine Ideer, og paa hendes ofte meget ubeherskede Opførsel og idelige Protest mod alt. Hun ansaa det bestandig for den største Uretfærdighed, at hun ikke kom ud og overtog Skolegerningen, Brevene til Familien var fulde af Klager, Beskyldninger og Spydigheder overfor Omgivelserne her og viste den mest komplette Mangel paa Forstaaelse af at være syg. Familien, der besøgte hende nogle Gange, indsaa tydeligt, baade efter Vrangforestillingerne og hele hendes forandrede væsen, at hun var sindssyg, men gav dog tilsidst efter for hendes Anmodninger og forlangte hende udskrevet paa deres eget Ansvar den 7. Oktober 1908. Hun synes siden at have opholdt sig i Udlandet og har saavel derfra som efter at være kommen hjem sendt Anstaltens Patienter og Læger en Mængde dels Breve dels aabne Prospektkort, fulde af Beskyldninger og Anklager, hvorigennem tillige skinnede den mere og mere udtalte Overlegenhed og Selvfølelse, der allerede under Opholdet her var bleven fremtrædende ved Siden af de persekutive Forestillinger (forfølgelsesforestillinger).

Den Ministeriet tilsendte Klage fra Frk. Skotte synes mig at bevise, at hun fremdeles er lidende af de samme Vrangforestillinger, og at levere en særdeles tydelig Illustration til ovenstaaende Uddrag af den over Frk. Skotte førte Journal, ligesom det ogsaa formentligt tydeligt fremgaar, at hendes Opfattelse af "legemlig og sjælelig Mishandling" dels, hvad Medicinanvendelse angaar, er de mod Sygdommen anvendte kurative (helbredende) og beroligende Midler, dels er at opfatte som ganske nødvendige Foranstaltninger for at sikre hende mod sig selv under hendes paa Grund af Vrangforestillingerne ubeherskede Optræden, og endelig for den allerstørste dels vedkommende er et aabenlyst Udslag af sygelige Mistydninger, Hallucinationer og Vrangforestillinger. Der har under Frk. Skottes Ophold i Anstalten aldrig været Grund til at mistænke nogen af Personalet for voldsom og uberettiget Optræden mod hende.

Til slutning skal jeg da udtale, at Frk. Skotte efter min Overbevisning allerede før Indlæggelsen i Anstalten har været lidende af en akut Sindssygdom, nærmest i Form af hallucinatorisk

Forvirring, og at denne Sygdom, paa Grund af Frk. Skottes stærke nervøse Anlæg og meget udtalte Nervesvækkelse ikke er bleven helbredet, men er gaaet over i en kronisk Tilstand, der tydelig bærer Præget af aandelig Svækkelse, men tillige har bevaret en Del af de under den akutte Sindssygdom opstaaede Vrangforestillinger. Paa Grund af den ved den nævnte Demens betingede mangelfulde Ræsonnementsevne og paa Basis af længe bestaaende Hallucinationer havde disse Vrangforestillinger udviklet sig yderligere og har givet hele Sygdomsbilledet et Præg, der masse nærmest kan betegnes som en sekundært udviklet Forrykthed, idet jeg dog skal tilføje, at den Mulighed vel ikke kan udelukkes, at Vrangforestillingerne maaske med Tiden kunne falde til Ro og en mere eller mindre fremskeden Demens sluttelig vil blive det mest fremtrædende i hendes aandelige Tilstand.

Agner Helweg